

TALLINNA
HALDUSKOHUS
♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

Õigusriigi aluspõhimõte

Kadri Sullin, 2021

TALLINNA
HALDUSKOHUS

Alustavad märkused

Õigusriik

- ♦ *Mis on õigusriik?*
- ♦ *Õigusriik vs seadusriik?*
- ♦ *Millised õigusriigi komponendid esmajärjekorras meenuvad?*

Õigusriigi komponendid

- ◆ Põhiõigused – *vt koolituse teine pool*
- ◆ Võimude lahusus ja tasakaalustatus
  - ◆ Parlament: parlamendireservatsioon
  - ◆ Täitevvõim: volitusnorm ja kaalutusõigus
  - ◆ Kohtuvõim: menetluse määramine ja piiramine
- ◆ Õiguskindlus
  - ◆ Seaduste avaldamine
  - ◆ Õigusselgus
  - ◆ Usalduskaitse, sh õiguspärane ootus
- ◆ Seaduslikkus ehk legaalsus
  - ◆ Piirangu õigustamine
  - ◆ Seadusreservatsioon

Madis Ernitsa järgi

Õigusriik ja demokraatia

- ◆ Rahvas kui kõrgema riigivõimu kandja
- ◆ Parlamendireservatsioon (ehk olulisuse põhimõte) – olulisi küsimusi peab otsustama parlament, nt lepingulise esindaja kulude hüvitamine – RK [3-2-1-153-13](#), vt ka PS § 104 lg 2.
- ◆ Täidesaatev ja kohtuvõim ei teosta ise poliitilisi valikuid; v.a täidesaatev võim talle antud volituste raames. Täidesaatvale võimule delegeerimine ei ole keelatud, kui seaduses on piisavalt määratletud täitevvõimu tegutsemise alused ja tingimused, et välistada täitevvõimu omavoli – RK [3-4-1-3-16](#) *s.o volituse saaja ning volituse eesmärk, sisu ja ulatus.*

Õigusriik ja demokraatia

- ♦ Väga kitsastes piirides (ultima ratio) kehtiv erand: kui täitevvõimul puudub seaduslik tegutsemisvolitus, aga ohus on inimese elu või mõni muu fundamentaalne põhiõigus ja tegutseda on vaja viivitamatult, ei pruugi seadusliku aluse puudumine veel täitevvõimu sekkumist põhiseadusvastaseks muuta (vt [3-3-1-14-97](#), p 1).
- ♦ Seadusandjal tuleb reageerida võimalikult kiiresti ja vastav seaduslik alus luua (sarnaste juhtude tarbeks tulevikus).
- ♦ *Mida võiks järeldada koroonaja VV korralduste kohta?*
- ♦ Vt ka Tln RKK 09.11.2021 määrus nr [3-21-2245](#) p-d 13-14

Õigusriik ja demokraatia

- ◆ RK 5-20-3 p 39 jj – *Mida peaks usaldusküsimusega sidudes meeles pidama?*
  - ◆ Eelnõude liiga sage sidumine usaldusküsimusega võib tuua kaasa valitsuse liigse sekkumise seadusandja tegevusse.
  - ◆ Seda menetlust saab kasutada üksnes erandlikel juhtudel ning seda ei tohi kasutada parlamentaarse debati ja sellega ka demokraatia tasalülitamiseks.
  - ◆ Eelnõu materjalides ei ole eelnõu usaldusküsimusega sidumise eesmärki selgitatud.
  - ◆ Muudatusettepanekute arv ja sisu viitavad obstruktsioonitaktika kasutamisele. Obstruktsioon võib ülemäära takistada parlamendi tööd, samuti ei aita see kaasa sisulisele parlamentaarsele debatile.
  - ◆ Eelnõu usaldusküsimusega sidumine obstruktsiooni ületamiseks ei ole põhiseadusega vastuolus.
  - ◆ *Usaldusküsimusega sidumine kohe algul või pärast põhjalikku menetlust komisjonis (kaasamine)?*

Õigusriik ja demokraatia

- ♦ RK [3-4-1-3-16](#) p 110 – HÕNTE nõuded:
  - ♦ HÕNTE on täitevvõimu enesekorraldusõiguse alusel antud õigusakt, mille eesmärk on õigusloome protsessi parem korraldamine täidesaatva riigivõimu asutustes muu hulgas Vabariigi Valitsuse algatatavate seaduseelnõude osas.
  - ♦ Kuna HÕNTE kehtestamine pole osa põhiseaduses ette nähtud seadusandlikust protseduurist, siis ei mõjuta HÕNTE-s kehtestatud nõuded PS § 87 p-s 4 sätestatud pädevust esitada Riigikogule seaduseelnõusid ega ka ühtlasi ka seaduste vastuvõtmist Riigikogus. Seega ei mõjuta väljatöötamiskavatsuse puudumine (HÕNTE nõue) seaduse põhiseaduspärasust.

Õigusriik ja inimväärikus

- ◆ Inimväärikuse kaudu seotud ka sotsiaalriigiga
- ◆ Inimene on subjekt, mitte riigivõimu objekt.
- ◆ Riik on inimese, mitte inimese riigi jaoks (paradigma muutus 20. sajandil).
- ◆ [RK 3-4-1-9-14](#) p 36 - Täpset piiri, mil seadusliku riivega kaasnevad tavapärased kannatused lähevad üle inimväärikust alandavaks kohtlemiseks, pole võimalik määrata. See sõltub mitmetest asjaoludest, muuhulgas seesuguse kohtlemise kestusest, selle füüsilisest ja psüühilisest mõjust, mõningatel juhtudel ka isiku eritunnustest ning muudest tingimustest.
- ◆ *Võrdlemiseks:*
  - ◆ *PS § 15 lg 1 – igaiühe õigus pöörduda kohtusse.*
  - ◆ *Arvamus kohtuasjas – kuna välismaalasel ei ole põhiõigust ega subjektiivset õigust Eestis viibimiseks, ei pea võimalikku riivet saama ka kohtulikult kontrollida. (RK [5-20-10](#))*
  - ◆ *Kas isikul viibimisaluse äravõtmisega kaob ka kohtukaebeõigus?*

Õigusriik ja inimväärikus

- ◆ *Haldusmenetluse kolm vaala? Kuidas soovime, et käituks meiega tööandja või meie lapsega kool?*
- ◆ RK [3-17-1545](#) p 32 – [Eestist lahkumise] menetluses on korrektsel ärakuulamisel oluline roll lisaks inimväärikuse tagamisele ka haldusakti sisulise õiguspärasuse seisukohalt.
- ◆ Kellele põhiõigused laienevad:
  - ◆ Vt skeem, isikuline kaitseala
  - ◆ KOVid ei ole PÕte kandjad, aga nende võrdse kohtlemise põhimõte tuleneb PS §-st 3 – keeld teostada võimu meelevaldselt – RK [3-4-1-3-16](#) p 199

Õigusriik ja sotsiaalriik

- ♦ RK [3-4-1-67-13](#) p 50 - PS § 28 lg 2 esimesest lausest ja põhiseaduse aluspõhimõtetest tuleneb riigi kohustus anda kodanikele abi, mis tagaks hädavajalikud vahendid inimväärseks äraelamiseks.
- ♦ RK 5-18-7 p 119 - Eesti põhiseaduse aluspõhimõteteks on muu hulgas sotsiaalriigi ja inimväärlikuse põhimõtted (PS § 10). Isikute, kes ei ole suutelised iseseisvalt end piisavas ulatuses kindlustama, inimväärlikus oleks alandatud, kui jätta nad ilma abist, mida nad vajavad oma esmavajaduste rahuldamiseks. Vt ka RK 3-16-1759 p-d 18 ja 22
- ♦ Isikule abi tagamine ei ole tuumikfunktsioon, seda võib täita ka eraõiguslikus vormis, kuid see ei vabasta riiki lõplikust vastutusest toimimise eest (RK [5-20-3](#)), sh piisavad rahalised vahendid, järelevalve ja õiguskaitse (RK [5-18-7](#)).
- ♦ NB! Riik ei saa lasta tekkida olukorral, kus esmatähtsate avalike teenuste kättesaadavus johtub ulatuslikult sellest, milline on isiku elu- või asukohajärgse omavalitsusüksuse suutlikkus – RK [3-4-1-3-16](#)
- ♦ Vt ka [5-20-1](#) p 17 jj – seadusandjal on lai otsustusruum, sh sõltuvalt riigieelarvest ja abimeetmete valikust.

TALLINNA
HALDUSKOHUS

Põhiõigused

Põhiõiguste mitmekülgsus

- ◆ Põhjendada tuleb riivet, mitte põhiõiguse tagamist; riive peab olema proportsionaalne.
- ◆ PS § 31 sätestab õiguse tegeleda ettevõtlusega, seadusega võib sätestada selle õiguse kasutamise tingimused ja korra (esimene ja teine lause). Põhiseadusega tagatud ettevõtlusvabadusel on mitu tahku. – *Millised?* – RK [3-4-1-2-13](#)
- ◆ Põhiõiguse piirang võib tuleneda automaatselt muust õiguspärasest piirangust – vanglakaristus vs KOV volikogu liige RK [3-4-1-44-13](#) p 13
Kas kinnipeetavat saab töötuna arvele võtta?

Võrdne kohtlemine seaduse ees

- ◆ *Seadus piiratud üksikjuhu reguleerimiseks...*
- ◆ RK [5-20-6](#): kohtlemine ei saa sõltuda juhuslikust asjaolust või tagantjärele hinnatavast vabatahtlikust käitumisest (koroonatoetused); sh tuleb hinnata, kas ebavõrdset kohtlemist toov asjaolu on kooskõlas legitiimse eesmärgiga (valdkonna toetamine)
- ◆ RK [5-17-9](#) (vanema täiendav pensioniõiguslik staaž): Kui on eeldused, et vanemad on võrdsed, puudub mõjuv põhjus nende ebavõrdseks kohtlemiseks (üks saab kõik, teine mitte midagi; ka liisu viskamine pole lubatav). Sh ka siis, kui tegemist on tunnustuse, mitte riski hüvitamisega.
- ◆ RK [3-4-1-20-13](#) - Erinevat kohtlemist ei välista ega mahenda see, et madalamat määra nimetatakse seaduses soodusmääraks ja kõrgemat määra täismääraks.

Seaduse reservatsioon

- ◆ *MKM hoiatas, et A OÜ korraldatavatel autovedudel järgmise raske õigusrikkumise tuvastamisel võidakse kaaluda rangemate meetmete rakendamist.*
- ◆ RK [3-3-1-22-15](#) p 23- Seaduse reservatsiooni põhimõttest (põhiseaduse § 3 lg 1 esimene lause, HMS § 3 lg 1) tulenevalt ei pea seaduses sätestatud õiguslikku alust olema igasugusel toimingul, vaid üksnes siis, kui sellega piiratakse isiku õigusi või vabadusi.
- ◆ Vrdl RK [3-19-885](#) p 22 - FIS § 54 on erinorm ja seadusandja on ammendavalt reguleerinud, millistel juhtudel on finantsjärelevalve teabe avaldamine lubatud. (*Vrdl, keda hoiatati!*)

Seaduse reservatsioon

- ♦ RK [3-19-549](#) p 18 (kehaõõnsuste läbiotsimine):
  - ♦ PS § 3 lg 1 esimesest lausest ja §-st 11 tulenevalt tohib intensiivseid põhiõiguste ja -vabaduste piiranguid kehtestada ainult seadusjõulise õigusaktiga.
  - ♦ Ei piisa pelgalt riivet lubava seadusenormi olemasolust - õigusriigile omasest olulisuse põhimõttest tulenevad nõuded ka normile endale.
  - ♦ Need kohustavad seadusandjat otsustama lubatava haldustegevuse sisu, ulatus ja maht.
  - ♦ Mida intensiivsemalt isiku põhiõigust riivatakse, seda täpsem peab olema selliseks riiveks alust andev regulatsioon.
  - ♦ Riivet lubavad seadused peavad olema avalikult kättesaadavad ja inimestel peab olema võimalik mõista, millistel tingimustel võib nende õigusi piirata ja millist käitumist avalik võim neilt ootab.

Õiguslik alus – PS järelevalve asi nr 5-21-4 -

https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/M%C3%A4%C3%A4rus_vv.pdf

Tln RKK taotlus 5-21-30 – korra andmata jätmise kohus saaks kohustada kolmandaid isikuid avaldama internetis teise isiku õigusi rikkuva kommentaari kirjutanud isiku nõusolekuta tema isikuandmeid sellele isikule, kelle isikuõigusi vastav kommentaar rikub.

Seaduse reservatsioon

- ♦ RK [3-3-1-9-15](#) p 17:
  - ♦ Jälitusteabe kasutamiseks selle kogumise algsest eesmärgist erineval põhjusel peab esinema ülekaalukas avalik huvi ja sellest lähtuvalt seaduses sätestatud selge õiguslik alus.
  - ♦ Põhiseaduse §-st 14 tulenevalt peab seadus sätestama juhud, mil on lubatav jälitusteabe edastamine kasutamiseks haldusorganitele. Seadus peab selgelt ja täpselt sätestama sellisel kujul isiku põhiõigustesse sekkumise ulatuse ja tingimused.
  - ♦ Mida intensiivsem on põhiõiguste riive, seda üksikasjalikum peab olema täitevvõimu tegutsemise aluseks olev volitusnorm ning seda täpsemad ka menetlusnormid.
  - ♦ Eriti täpselt tuleb piiritleda jälitusteabe kasutamine teises menetluses, kus jälitustoimingutega teabe iseseisvaks kogumiseks volitusnorm puudub. See puudutab muu hulgas teavet, mis on kogutud põhiseaduse §-s 43 tagatud sõnumisaladust riivava jälitustoiminguga, mis on lubatud piiratud alustel kriminaalmenetluses ning kuritegude avastamiseks ja tõkestamiseks ning julge olekuasutuste ja tunnistajakaitse seaduse alusel, kuid mitte teistes menetlustes, kus see põhjustaks isiku põhiõiguste ebaproportsionaalse riive.

Salajase õiguse keeld

- ◆ *Kaasus:*
- ◆ *Ettevõtlus- ja infotehnoloogia ministri 23.11.2017 määrus nr 61, vt lisa 1.*
  - ◆ *Kui kiirelt leiate ehitusjuht 7. taseme töökogemuse nõude?*
  - ◆ *PS. RK tunnistas PS vastaseks, et andmata on ministri määrus kvalifikatsiooninõuete kehtestamata jätmise kohta.*

TALLINNA
HALDUSKOHUS

Õiguslik alus ja õigusselgus

Õigusselgus

- ◆ PS § 13 lg 2 - Seadus kaitseb igapäevaste riigivõimu omavoli eest.
- ◆ Kellele peab olema seadus arusaadav?
  - ◆ Õigusloojale (ministrile, Riigikogule)
  - ◆ Seletuskirja autorile
  - ◆ Adressaadile (vt RK [5-20-10](#) – välismaalasele)
  - ◆ Igale inimesele / täiskasvanule
  - ◆ Kohtunikule, õiguskantslerile

Kas riigiabi või vanemahüvitise regulatsioon on keskmisele inimesele arusaadav?

Õigusselgus

- ◆ RK [3-3-1-1-15](#) osa II:
  - ◆ Õigusselguse põhimõtte kohaselt peab isikul olema võimalik piisava selgusega ette näha, missuguse õigusliku tagajärje üks või teine tegevus kaasa toob.
  - ◆ Normi määratletust ei tule hinnata konkreetse vaidluse poolte seisukohalt vaadatuna, vaid mõõdupuuks on normi adressaadiks olev kujuteldav keskmiste võimetega isik.
  - ◆ [konkreetse määruse] adressaadiks on spetsiifilises valdkonnas tegutsevad isikud, kellel on kõrgendatud kohustus tunda toetuse saamist reguleerivaid õigusakte. Kui tarvis, peab normiadressaat kasutama asjakohast nõustamist.
  - ◆ Õigusakti tõlgendamisel tekkivate küsitavuste korral on normiadressaadil võimalik tutvuda õigusakti seletuskirjaga ja kui sellest ei piisa, pöörduda vajaduse korral selgituste saamiseks toetuse määranud asutuse poole.
  - ◆ Määrav ei ole tuginemine haldusorgani iga-aastastele juhistele, ennekõike kui asjakohased õigusaktid on muutunud.

Õiguse tõlgendamine

- ♦ *Mis tähendus on seletuskirjal?* RK [3-15-2526](#)
- ♦ RK [3-16-579](#) p 9 - Õigusnormile antav tõlgendus ei tohi muuta normi kasutuks.
- ♦ RK [3-16-1709](#) - Seaduse selgelt ja ühemõtteliselt sõnastatud sättele ei saa tõlgendamisega anda sätte sõnastusega risti vastupidist sisu.
- ♦ RK [3-14-52793](#) p 21 - Kui seaduses ei nähta selgelt ette erandit, siis tuleb avaliku õiguse normides kasutatud eraõiguse mõisteid eeldatavasti sisustada ühtmoodi nii avalikus kui ka eraõiguses.

Konstitutsionaalsed seadused

- ◆ Konstitutsiooniline *vs* konstitutsionaalne...
- ◆ RK [3-3-1-82-12](#) p 31 - Konstitutsioonilistes seadustes on lubatud kasutada lihtseadustes defineeritud mõisteid, kui vastava küsimuse reguleerimine ei kuulu olemuslikult konstitutsioonilise seaduse reguleerimisesemesse.
- ◆ *Mida tähendab samas otsuses märgitu:
„Maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus, millega MKS § 136¹ lg 4 (kohtumenetluse norm) kehtestati, võeti Riigikogus vastu 73 poolthäälega. Seetõttu on MKS § 136¹ lg 4 kooskõlas PS § 104 lg 2 p-ga 14.“*

Volitusnorm

- ◆ RK [5-20-12](#):
  - ◆ Parlamendireservatsiooni põhimõttest on seadusandja pädevuses oleva küsimuse delegeerimine täitevvõimule ja täitevvõimu sekkumine põhiõigustesse lubatud üksnes seaduses sätestatud ja põhiseadusega kooskõlas oleva delegatsiooninormi (määrusandlusvolituse) alusel.
  - ◆ Põhiseadusega on vastuolus nii põhiseadusvastase delegatsiooninormi alusel antud määrus, kui ka ilma delegatsiooninormita antud või sellega vastuolus olev määrus.
  - ◆ [konkreetses asjas] ei ole seadusandja delegatsiooninormiga andnud täitevvõimule õigust kehtestada põhiõiguste lisapiiranguid, vaid üksnes õiguse seadusest tuleneva piirangu tingimusi täpsustada.
  - ◆ Delegatsiooninorm on ka piisavalt täpne, selle sisu ja ulatus (riigikaitse ehitisi mõjutavad ehitised) ja eesmärk (riigikaitse ehitiste töövõime kaitse) on piiritletud.
- ◆ RK [5-19-41](#): määrusega ei saa tagada seadusega antud õigust „kui selleks on tehnilised tingimused“
- ◆ RK [3-4-1-66-13](#): KOV ei saa määrusega piirata seadusega antud õigust lasteaiakoha saamiseks.

Staatiline viitenorm

- ◆ RK [3-16-2231](#) - Staatiline viitenorm säilitab regulatiivsuse ka pärast viidatava normi kehtetuks tunnistamist. // Dünaamiline viitenorm – tagatakse normitehnilise märkusega.
- ◆ Kui minister ei pea otstarbekaks määruse põhitekstis kvalifikatsiooninõudeid üksikasjalikult kirjeldada, siis on võimalik kaaluda nn staatilise viitenormi kasutamist. Sellisel juhul tuleks määrusega heaks kiita kutsestandardi mingis versioonis sisalduvad kvalifikatsiooninõuded, inkorporeerides nõuded sel viisil määrusesse. Määrusest peab üheselt selguma, millise kutsestandardi millised nõuded on üle võetud. Huvitatud isikul peab olema võimalik määruse kaudu jõuda liigse pingutuseta nõueteni, mis peavad olema täidetud, et omandada vajalik kutse ehitusvaldkonna tegevusaladel pädeva isikuna tegutsemiseks. – [3-18-1432](#)

Rakendussätted

- ♦ RK [3-15-1445](#) p 15 - Kehtiva ja asjassepuutuva õiguse kohaldamata jätmine on erand, mis peab tulenema rakendussättest. Rakendussätteid kui kehtiva õiguse kohaldamist edasilükkavaid ajutisi erandeid tuleb tõlgendada pigem kitsalt.
- ♦ *Käesolev seadus jõustub 2001. aasta 1. märtsil.*
- ♦ *Käesolev seadustik jõustub rakendamise seaduses sätestatud ajal.*
- ♦ *Kuidas tõlgendada – KooS § 26 - Käesolev seadus jõustub 2016. aasta 1. jaanuaril koos rakendusaktidega.*

Rakendussätted

- ◆ RK [5-17-42](#) p 32 (üldkogu nõustus):
  - ◆ PS § 108 järgi jõustub seadus kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist, kui seaduses endas ei ole sätestatud teist tähtaega.
  - ◆ KooS § 26 ette kooseluseaduse jõustumise tähtaja, seadmata seaduse jõustumist sõltuvusse rakendusaktidest. Sellist järeldust toetab KooS § 26 grammatiline tõlgendus, samuti võrdlus senise õigusloomepraktikaga.
  - ◆ Keeleliselt ei sisalda KooS § 26 sõnastus ühtegi edasilükkavat tingimust seaduse jõustumiseks, nähes ette üheaegse jõustumistähtaja nii kooseluseaduse kui ka tulevikus kehtestatavate rakendusaktide jaoks. Rakendusaktide vastu võtmata jätmine ei mõjuta aga kooseluseaduse enda jõustumise aega.
  - ◆ Sellist lähenemist toetab ka võrdlev argument. Seaduste puhul, mille jõustumise parlament on seadnud sõltuvusse rakendusaktide kehtestamisest, on seadusandja seda eesmärki seaduse rakendussätetes sõnaselgelt väljendanud.
  - ◆ Pigem deklareerib seadusandja KooS §-s 26 oma kavatsust võtta vastu rakendusakte. - *Kas kavatsuse deklareerimisest tuleneb seadusandjale kohustusi?*

Õiguskorra süsteemsus

- ◆ PHS § 46 lg 4 – SKA kontrollib vanemahüvitise arvutamise aluseks olevaid isikustatud sotsiaalmaksu andmeid tagasiulatuvalt kolme aasta jooksul pärast hüvitise saamise õiguse lõppemist. – *Mis saab tähtaja möödumisel?*
- ◆ Seaduseelnõu, mis kohaldab:
  - ◆ VÕS süü küsimuses
  - ◆ TsÜS esindusele
  - ◆ HMS menetlusele
  - ◆ VTMS tõlkele
  - ◆ KorS erimeetmetele.
  - ◆ *Kas siin võib tekkida probleeme?*

TALLINNA
HALDUSKOHUS

Võimude lahusus

Riigikogu

Riigikogu otsustusõigus

- ♦ Vt eelnevalt parlamendireservatsioon (Õigusriik ja demokraatia)
- ♦ RK [3-4-1-13-15](#) p 41 - Karistusmäärad põhinevad ühiskonnas omaksvõetud väärtushinnangutel, mille väljendamiseks on pädev just seadusandlik võim.
- ♦ *Millised on valdkonnad, kus on rõhutatud ühiskonna väärtushinnangute väljendamist Riigikogu kaudu?*

Riigikogu otsustusõigus

- ◆ Üldtingimus – riiveks peab olema seaduslik alus
- ◆ PÕ normist võib tuleneda ka eritingimus.
  - nt PS § 21 lg 2 - kedagi ei tohi vahi all pidada üle neljakümne kaheksa tunni ilma kohtu sellekohase loata.
  - nt PS § 36 lg 2 lause 2 - väljaandmise otsustab Vabariigi Valitsus.
  - nt PS § 48 lg 4 (kohus) - ainult kohus võib õiguserikkumise eest ühingu, liidu või erakonna tegevuse lõpetada või peatada, samuti teda trahvida.

Normi andmise õiguse edasidelegeerimine

◆RK [3-2-1-40-15](#):

- ◆ PS reservatsiooni puudumisest ei nähtu, et küsimusi võiks reguleerida mistahes organ. Otsese riigivõimu reservatsioon - teatud küsimuste otsustamine on antuddemokraatlikult enam legitimeeritud riigiorganile, s.o kas seadusandjale või Vabariigi Valitsusele või ministrile - tuleneb põhiõiguste piirangute ulatusest
- ◆ Õigus norme luua on ka organitel, kelle vastavat pädevust PS selge sõnaga ei nimeta --> autonoomsusest või PS staatusest.
- ◆ Ka avalik-õigusliku jur. isiku normiloome-pädevust ei saa välistada, kuid selleks peab olema mõjuv põhjus; nt võimekus asjaomases valdkonnas kõige paremini avalik-õigusliku ülesande täitmine.

Eesti kutsesüsteem – kes piirab elukutse valikut?

KOVi koht õigussüsteemis

- ♦ *Ei tee käesoleval juhul terviklikku ülevaadet, mh KOVi PS tagatistest, aga mõned meeldetuletused.*
- ♦ RK [3-4-1-30-15](#) - Linnapea ametist kõrvaldamine puudutab KOV enesekorraldusõiguse tuuma. Samas... KOV üksused riigivõimu kontrolli ja tasakaalustamise ülesandeid ei täida. Eesti on unitaarriik – PS § 2.
- ♦ RK [3-4-1-11-16](#) – tagab parema informeerituse, sh riigi tasandil. Kohaliku omavalitsuse autonoomia põhimõtte ei nõua, et kohaliku elu küsimusi otsustavatel isikutel ei võiks olla vähimatki puutumust riigielu küsimuste otsustamisega.

KOV-i vaidlused keskvõimu vastu

- ◆ *Vastus esitatud küsimusele*
- ◆ RK 3-4-1-8-09 siiani täitmata (2018. aasta seisuga)
- ◆ KOV kahe kõva kivi vahel – üksikisik vs riigi haldusorgani haldusjärelevalve. Võimalus vaidlustada – VVS §-d 751-3
- ◆ PSJKS § 7 - KOV võib taotleda seaduse või keskvõimu määruse põhiseaduslikkuse järelevalvet, kui see on vastuolus kohaliku omavalitsuse põhiseaduslike tagatistega. *Nt erakoolid, Jõelähtme taotlused*

Riigikogu liikme staatus

- ◆ *Kas Riigikogu liikmed võivad end muuta puutumatuks?*
  - ◆ *RKLS § 18 lg 5 - Ilma Riigikogu liikme eelneva nõusolekuta ei saa teda kohustada osalema tsiviilkohtumenetluses, kui see takistab Riigikogu liikme ülesannete täitmist.*
- ◆ RK 3-4-1-54-13 (Riigikogu liikme kriminaalvastutusele võtmise kord, ÕK nõusolek) - Seadusandja otsustusruum Riigikogu liikme puutumatuse sisustamisel ei ole siiski piiramatult. Demokraatliku õigusriigi ja riigivõimu seaduslikkuse põhimõtted ning põhiõigused ei võimalda muuta Riigikogu liikmeid puutumatuse instituudi abil karistamatuteks või anda neile õigusi, mis kahjustavad ebaproportsionaalselt avalikku korda või teiste isikute õigusi ja huve.

Karistusnormid - 3-2-1-4-13

- ◆ PSs karistuse kohaldamisele ette nähtud garantiid peavad olema tagatud ka nende riiklike sunnivahendite kohaldamisel, mida ei ole formaalselt karistusõiguses karistusena sätestatud, kuid mis on materiaalselt karistused.
- ◆ Karistus – isiku õiguste kitsendamine läbi repressseerimise, aluseks isiku süü.
- ◆ Sunniraha – eesmärgiks motiveerida kohustust täitma; rakendades ei tehta kohustatud isikule süü põhimõttest lähtuvat sotsiaaleetilist etteheidet, vaid sunnitakse teda varaliste kadude tekitamise ähvardusel täitma kohtulahendit; ei kaasne isiku stigmatiseerimist, on väärtusneutraalne (KarReg).

TALLINNA
HALDUSKOHUS

Võimude lahusus

Täitevõim

Kaalutusõiguse sätestamine

- ◆ *Kas kaalutusõigust ikka tasub anda? Konflikt määratletuse ja proportsionaalsuse vahel*
- ◆ RK [5-18-4](#) (haldusreform) - Õigusselguse põhimõte ei välista määratlemata õigusmõistete kasutamist ega kaalutusõiguse sätestamist. (ka [5-19-38](#) p 71)
- ◆ HMS § 4 lg 2 - Kaalutusõigust tuleb teostada kooskõlas volituse piiride, kaalutusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve.
- ◆ *Kuidas otsustada, kui piire pole?*

Kaalutusõiguse sätestamine

- ◆ RK [3-3-1-51-13](#) – tunnistada PSvastaseks, kuna ei näe ette kaalutusõigust (konkreetses asjas vastuolu PS §-ga 32)
- ◆ Sama ka [3-4-1-12-13](#) – relvaseaduse kaasus (PS § 19 lg 1)
- ◆ Jätk RK [5-19-26](#) - Ka õigusakt, mis ei võimalda kaalutusõigust, võib olla põhiseadusega kooskõlas. Seadusandja võib ise jõuda kaalumise tulemusel põhjendatud järelduseni, et isikute põhiõigused ja -vabadused on tagatud ka menetleja kaalutusõiguse olemasoluta.
- ◆ RK [5-19-28](#) p 77 - põhiseadus ei sisalda isiku põhiõigust kaalumisele, vaid nõuab üksnes, et kaalumine annaks tema põhiõiguse piiramise seisukohalt proportsionaalse tulemuse sõltumata sellest, kes kaalumist teostab.

Kes peaks kaaluma?

- ♦ RK [3-18-529](#) p 34 - Kuna haldusmenetluses ei kogutud õiguspärase kaalutusotsuse tegemiseks vajalikke andmeid, ei ole võimalik tehtud viga kõrvaldada uute tõendite kogumisega kohtumenetluses. Vastasel juhul asuks kohus haldusmenetluses uurimata jäänud olulisi asjaolusid hindama ja nende alusel kaalutusõigust teostama täitevvõimu asemel, mis oleks vastuolus HKMS § 158 lg-ga 3 ja võimude lahususe põhimõttega (põhiseaduse § 4).

Üld- ja üksikakt

- ◆ HKMS komm. § 6 (lk 73 jj) – Ivo Pilving:
  - ◆ Individuaalsus (*vs* umbisikulisus) – suunatus kindlale; põhimõtteliselt piiritletud ja tuvastatavale adreessadile;
  - ◆ Konkreetsus (*vs* abstraktsus) – situatsioon on identifitseeritav individuaalsete tunnuste alusel; nt planeering, tasu võtva ettevõtte hinnaraamistik;
  - ◆ Ka kehtivusaeg ja territooriumi ulatus...
  - ◆ Mõõnda tuleb seadusandja kujundusõigust; v.a kui kohatu vorm takistab ülemäära õiguskaitset.

Üld- ja üksikakt

- ◆ [RK_3-2-1-40-15](#) – advokatuuri kord riigi õigusabi osutamise tasu maksmise kohta.
  - ◆ Üldakti ja haldusakti andmise menetlus, formaalne õiguspärasus ja vaidlustamine on erinevad. Puudutab abstraktset isikute ringi.
  - ◆ Muud näited: vangla kodukord; ülikooli õppekorralduseeskiri, planeeringud, veevarustuse ja reovee ärajuhtimise teenuse hindade määramine; looduskaitseobjekti kaitsekorralduskava, Natura eelvalikualade määramine; ehituskeeld planeerimismenetluse ajaks.

Mis argumentidel kumbagi eelistada tuleks? Mis on õiguslooja vaatest erisused?

Üld- ja üksikakt

- ◆ RK [5-20-6](#) – KulMin koroonatoetuse määrus – seadusandja on sätestanud vormina määruse; kohaldatav mitmes voorus ega ole individuaalne
- ◆ RK [3-3-1-85-10](#):
  - ◆ Äraakuulamine (konkr. asjas avatud menetlus)
  - ◆ Toimiku ja dokumentidega tutvumine
  - ◆ Põhjendamine
  - ◆ Vaidlustamisviide ja vaidlustamise võimalused
  - ◆ Kättetoimetamine vs avaldamine
- ◆ *Mida võiks kohtupraktika kohta ennustada?*

Üld- ja üksikakt

- ♦ *Kuidas üldkorraldust vaidlustada? Kas ebaselgus võib olla vastuolus õigusselgusega?*
- ♦ RK [5-19-40](#) – vangla sisekorraeeskirja (määrus) ja vangla kodukorra (üldkorraldus) vaidlustamine ühiselt – vastuolu õigusselgusega?
  - ♦ Õigusi on lihtsam kaitsta, kui on väiksem hulk õigusakte.
  - ♦ Senine kohtupraktika ja halduskohtute kohustused tagavad õigete taotluste esitamise.
- ♦ *Kuidas vaidlustada maski kandmise kohustust uue redaktsiooni andmisel?*

Veel üldkorralduse probleeme

- ◆ Haldusakti puhul kehtib stabiliseerimisfunktsioonist tulenevalt, et see peab olema kõrgemalseisvate õigusaktidega kooskõlas ainult selle andmise ajal kehtiva õigusega (HMS § 54). Muutmise alused väga piiratud. Üldakt tuleb kõrgemalseisva õiguse muutumisel viia sellega kooskõlla (PS § 3 lg 1).
- ◆ Kas avalik võim täidab konkretiseerimisfunktsiooni, kui haldusaktiks loetakse väga üldise sisuga õigusakt, millele siis konkreetsema akti andmist ei järgnegi?
- ◆ Kas haldusaktil säilib kolmanda isiku põhiõiguste kaitseks vajalik stabiliseerimisfunktsioon, kui sellele kohalduvad Riigikohtu praktikast tulenevad erisused kaebetähtaja küsimuses (mitte teatavaks tegemisest, vaid mõju avaldamisest, vt nt RKHKm 3-19-557 p 8)?
- ◆ Selle Riigikohtu praktika puhul veel omaette probleem õiguskindlusega, arvestades teiselt poolt RKÜKo 3-1-1-88-07 p 31 seisukohti, et isiku õigusi piirava täitevvõimu otsuse kohtus vaidlustamise tingimused ja kord peab olema sätestatud seaduse tekstis eriti selgelt ning tõlgenduse tulemuseks ei tohi olla õigusselgusetus.

Liina Lust-Vedderi slaid

Valik haldustegevuse vormide vahel

- ◆ *Miks valida haldusakti asemel haldusleping?*
- ◆ Tähelepanekuid:
  - ◆ Üksikjuhtum (vrld haldusakt) või piiritlemata juhtumid (vrld määrus).
  - ◆ Olulises osas kohalduvad TsÜSi ja VÕSi normid.
  - ◆ Haldusülesannete täitmiseks volitamisel vt HKTS
  - ◆ Kuidas lahendada täitmise küsimused?
  - ◆ NB! Tsiviilõigusliku lepinguna määratlemine ei välista avalik-õiguslikku iseloomu.

Valik haldustegevuse vormide vahel

- ◆ *Kas valida haldusakt või haldus-eeskiri (siseakt)?*
- ◆ RK [3-3-1-81-07](#) - esmajärjekorras suunatud haldusele enesele ning siduv haldusorganile; omandavad faktilise välismõju nende kohaldamise tulemusena. Kuigi halduseeskiri peab abistama kaalutusõiguse teostamisel, ei tohi eeskiri kaalumist takistada.
- ◆ Nt – toetuse andmise maatriks, Maa-ameti juhis sundvõõrandamise hüvitise määramiseks.
- ◆ Samas RK [5-19-18](#) - valimisõiguse printsiipide ja õigusriigi põhimõtte paremaks tagamiseks oleks vajalik elektroonilise hääletamise tulemuste kindlakstegemise reeglid sätestada selgemalt õigustloovates aktides (hetkel RVT korraldustes).

Valik haldustegevuse vormide vahel

- ◆ *Millal võiks kohus enne loa anda?*
  - ◆ PS nõuded – vabaduse võtmine, Eestist lahkumine, sõnumisaladus.
  - ◆ Elu- või äriruumi läbivaatus (KorS)
  - ◆ Riigiabi kohapealne kontroll (KonkS)
  - ◆ Tõendi kogumine (AdvS, NotDVS, PatVS)
  - ◆ Maksuotsuse täitmise tagamine (MKS)
  - ◆ Tsiviilkohustuste täitma sundimine
  - ◆ Kaitseväeteenistusse motiveerimine (KVTS)

TALLINNA
HALDUSKOHUS

Võimude lahusus

Kohtuvõim

Kohustus tagada tõhus põhiõiguste kaitse süsteem (sh kohtueelne)

- ◆ RK [3-4-1-42-13](#) – vaidlus PS § 44 lg 3 üle, mis näeb ette „seaduses sätestatud korras“:
  - ◆ See tähendab ühelt poolt seadusandja õigust, aga teisalt ka kohustust kujundada menetlus ja kord selle põhiõiguse kasutamiseks ning arvestades sealjuures PS §-s 14 tagatud üldist põhiõigust menetlusele ja korraldusele.
  - ◆ Kohustus kujundada õiguslik regulatsioon, et isikul oleks võimalik kasutada oma õigust tutvuda tema kohta kogutud andmetega; sh saaks teada, et tema kohta on andmeid kogutud.
  - ◆ Tagatud peab olema ühest küljest kontroll jälitustoimingu seadusele vastavuse ja põhjendatuse üle, kuid teisalt ka kontroll selle üle, kas jälitustoimingust teavitamata jätmine on (jätkuvalt) põhjendatud.
  - ◆ Pärast teavitamise kohustuse peaaegu kümne aastast kehtimist ei ole kohane välistada järelevalvet jälitustoimingust teavitamata jätmise üle üksnes põhjusel, et järelevalve kulutab liigselt riigi majanduslikke ressursse. Juhul kui riigil oli piisavalt ressursse, et jälitustoiminguid teha, oleks riik pidanud ette nägema ka piisavad vahendid selleks, et tagada seadusest tuleneva teavitamiskohustuse täitmine.
- ◆ Sama järeldus ka RK [5-19-38](#)

Kohtukaebeõigus

- ◆ RK [5-17-12](#) (hoiustrahv): RK tõlgendas laiendavalt väärteomenetluse uuendamise alust, eesmärgil tagada isikule kohtulik kaitse.
- ◆ RK [5-20-10](#) (viisa kehtetuks tunnistamine):
  - ◆ Õigus pöörduda kohtusse hõlmab nii isiku õigust esitada oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kaebus kohtule kui ka riigi kohustust luua põhiõiguste kaitseks kohane kohtumenetlus, mis on õiglane ja tagab isiku õiguste tõhusa kaitse.
  - ◆ Isik ei pea viibima Eestis, et saada kohtulik kaitse (kirjalik menetlus, virtuaallahendused).
  - ◆ Ei õigusta menetlusökonoomia ega raha kokkuhoid.
- ◆ NB! Eesmärgiks ei tohi olla kohtuliku PS järelevalve vältimine, RK [5-21-14](#) – TsMSis kostja tuvastamine
- ◆ *Mida arvata [tingimusest](#): taotlejal peavad puuduma olulised vaidlused 2 aasta jooksul?*
- ◆ *Topelt ja/või kohustuslik vaidemenetlus, leevendusmeetmed?*

Mis on õigusemõistmine?

- ♦ *Millal tohib anda lõpliku otsuse tegemise õiguse vaideorganile, vahekohtule vms?*
- ♦ RK [3-4-1-29-13](#) –
  - ♦ Üksnes kohtunikul on PS-likud tagatised
  - ♦ Kohtuniku sõltumatuse garantiidega saab lugeda hõlmatuks selle, et ta töötab üksnes põhiseaduse ja seaduste alusel, kooskõlas oma sisetunde ja arusaamadega, mis tagab ka nõutava erapooletuse menetlusosaliste suhtes.
  - ♦ Kas vaidlus iseloomult on lõplik ja seal määratakse nõudeõigus teise isiku vastu.

Kohtu pädevus

- ◆ RK [3-4-1-32-14](#) – Seadusandjal on avar otsustusruum eri kohtumenetluste vaidlustamiseseme kujundamisel.
- ◆ RK [3-20-17](#) – vabanemise tähtaja arvutamine – pigem karistusõiguslik küsimus
- ◆ RK [3-21-30](#) – tervishoiuteenus vangile – avalik-õiguslik, kuna ravimisel tuleb alati silmas pidada avalik-õiguslikku raamistikku. RK [3-2-1-82-14](#) – maksunõuded pankrotimenetluses
- ◆ RK [3-3-4-2-13](#) - vanemate vaidlus soodustingimusel pensioni saamise üle - seadusandja ei kindlaks määranud, millises korras tuleks vaidlusi nõusoleku mittesaamise korral lahendada ning millise kohtu pädevusse need vaidlused kuuluvad. Puudub materiaal-õiguslik alus – kohustus nõusolek anda.

Kohtu pädevus (järg)

- ◆ Edasiarendus – RK [3-18-1672](#):
  - ◆ Maakohtusse pöördumine, asendamaks puuduvat nõusolekut kohtulahendiga, oleks ülearu koormav, sh aeganõudev ja kulukas.
  - ◆ Haldusorganil on võimekus tuvastada, et laps kasvab mõlema vanema peres ligikaudu võrdselt – seega on haldusmenetlus eeldatavasti kiirem, lihtsam ja odavam viis.
  - ◆ Halduskohtusse pöördumine ja EÕK tagavad toetuste lasteni jõudmise; sh uurimiskohustus.
  - ◆ Eelistada tuleks olukorda, kus kohtusse pöördumise korral lahendab vaidluse üks kohtuharu.
  - ◆ Ka maakohtu kaudu erieestkoste määramine on ebatõhus.
- ◆ *Mis soovitus võiks siit õigusloojale järeldada?*

Kohtualluvus

- ◆ HKMS § 7 lg 1 - Kaebus esitatakse vastustaja asukoha järgi (üldnorm).
- ◆ RK 3-4-1-31-15 – SKA tegevuse vaidlustamine:
  - ◆ Juhuslikkus ja kohtute sõltumatus
  - ◆ Kohtute töökoormus ja spetsialiseerumine
  - ◆ Vastustajate töökoormus
  - ◆ Igasse maakohtusse, kirjalik menetlus, elektroonilised võimalused (e-post, menetluskonverents), väljasõiduistung, kulude hüvitamine, väikesed vahemaad
- ◆ NB! Eriarvamus! – kõrvaldab kohtupraktika arengu; igäihe õigus osaleda asja arutamisel; SKA teenuse kasutajad – isikud, kes vajavad riigilt abi.

Kohtumenetluse erinormid

- ♦ 28. ptk- Menetlus hankeasjas
- ♦ § 126 lg 3 - Rahvusvahelise kaitse asja vaatab kohus läbi eelisjärjekorras.
  - ♦ *Mis juhtuks, kui kõigis asjades kohtule tähtajad määrata?*
  - ♦ *Kas menetluse vormi piirang (kirjalik / istung) on kohut piirav või menetlust kergendav?*

TALLINNA
HALDUSKOHUS

Õiguspärane ootus

Õiguspärane ootus

- ◆RK [5-20-3](#): õiguspärane ootus annab isikutele kindluse kehtestatud normide püsijäämiseks
  - ◆igaühel on õigus tegutseda mõistlikus ootuses, et rakendatav seadus jääb kehtima.
  - ◆Igaüks peab saama temale seadusega antud õigusi ja vabadusi kasutada vähemalt seaduses sätestatud tähtaja jooksul. Seaduses tehtav muudatus ei tohi olla õiguse subjektide suhtes sõnamurdlik.
  - ◆Põhiseadus ei kaitse iga pettumuse eest, mis on tingitud isikule soodsate reeglite muutmisest ebasoodsamaks. Kaitset väärrib isiku ootus siis, kui tal oli mõistlik alus usaldada regulatsiooni püsijäämist ja ta oli asunud oma õigusi realiseerima.

Õiguspärane ootus

- ◆RK [3-4-1-5-17](#) (alkoholi aktsiisimäärad):
  - ◆Ei võta parlamendilt õigust kehtivaid seaduseid muuta (vastuolu demokraatiaga).
  - ◆Keeld ülemäära kahjustada usaldanud isikuid. Ootus väärrib kaitset mh kui isiku ootus kaalub üles regulatsiooni muutmise eesmärgid.
  - ◆Õiguspärane ootus on olemas ka kohustuste suurendamise korral ja võib tugineda ka määrusele, haldusaktile või kohtulahendile. *Elatise külmutamine?*
  - ◆Mõistlik lubadus, mida ei muudeta. Ei saa tugineda ajutisele regulatsioonile, mille puhul tuleb arvestada, et regulatsioon võibki muutuda).
  - ◆Tähtajaliselt antud õiguste ja piiratud kohustuste puhul on isikute õiguspärane ootus seejuures enam kaitstud kui tähtajatu regulatsiooni puhul. --> muutmisel kaalukamad põhjendused.

Õiguspärane ootus

- ◆ RK [3-4-1-5-17](#) (alkoholi aktsiisimäärad - järg):
  - ◆ Õiguse realiseerimine – kui isik on tegevusega täitnud normi eeldused, et tulevikus soodsat regulatsiooni kohaldada.
  - ◆ Ka tulevikus (vastuvõetud ja avaldatud) normide alusel võib Õpärane ootus tekkida. -> julgustus planeerimiseks ja investeerimiseks. -> ei ole sama kehtivaga
  - ◆ Uue õigusliku olukorra loomisel peab seadusandja kindlustama, et õiguse adreessadil oleks oma tegevuse ümberkorraldamiseks mõistlikul määral aega.
  - ◆ Reservatsioon võib välistada, kuna võtab isikult aluse oodata, et regulatsiooni ei muudeta.
  - ◆ *Kas võiks olla õigustatud ootus eelnõu vastuvõtmiseks?*

Õiguspärane ootus

- ◆ RK [3-4-1-5-17](#) (alkoholi aktsiisimäärad – järg, olulised tegurid selles asjas):
  - ◆ normid ei olnud veel kehtima hakanud, uue valitsuse soovide avaldamine;
  - ◆ nähti ette vahepealse analüüsi tegemine ja muutmine (seaduses);
  - ◆ muutmisel ei ole seotud vaid algse seaduse eesmärkide täitmisele suunamisega (võib olla uusi eesmärke);
  - ◆ maksuseaduste *vacatio legis*'t on järgitud (6 kuud)
  - ◆ Vajadus karmistada alkoholipoliitikat ei saanud tulla ootamatult - on olnud ühiskonnas teemaks juba aastaid. – *kas peaks õigustama 6-kuulise teatamisega muutust?*
  - ◆ Üldjuhul ei ole aga kõik seaduses tuleviku jaoks ettenähtud aktsiisimäärad kehtima hakanud või kohaldamisele kuulunud, kuna mõne aasta möödudes on need kehtetuks tunnistatud ja asendatud uute määradega. – *kas on õigustav argument?*

Õiguspärane ootus

- ◆ RK 3-4-1-21-15 (kohtuniku abikaasa toitjakaotuspension, vt ka [5-17-13](#)):
  - ◆ Asjaoludena arvestati: surma aja juhuslikkus, võimalus muul viisil pere elustandard tagada, puudus oht pensionisüsteemile;
- ◆ RK [3-4-1-27-13](#) (vee erikasutustasu):
  - ◆ Õiguspärase ootuse tekkimist ei välista praegusel juhul (eraõiguslike isikute koostatud) uuringud ja muud mittesiduvad dokumendid.
  - ◆ Üksnes fiskaalhuvi ei kaalu üles, kui tegemist ei ole erakorraliste asjaoludega (majanduslangus) ja tegemist on tähtajalise regulatsiooniga.

Vacatio legis

- ◆ RK [3-4-1-27-13](#) p 51 - *Vacatio legis*'e põhimõttest tuleneb nõue, et enne muudatuste jõustumist peab puudutatud isikutel jääma piisavalt aega tutvuda uue regulatsiooniga ja sellega oma tegevuses arvestada. Piisav *vacatio legis* ei välista iseenesest õiguspärase ootuse riivet ega rikkumist ega ole selle põhimõtte osaks.
- ◆ RK [3-4-1-5-17](#) p 74 - Piisavust ehk mõistlikkust saab hinnata, arvestades vaatluse all oleva õigussuhte iseloomu, õigussuhte muutmise ulatust ning sellest tulenevat vajadust ümberkorraldusteks normiadressaatide tegevuses, samuti hinnates, kas muudatus õiguslikus olustikus oli ettenähtav või ootamatu.
- ◆ P 85 – Ka siis kui seadus täpsustab *vacatio legis* nõuet, ei pruugi selle järgimine alati tagada kooskõla PS-ga.
- ◆ *KulMin koroonatoetuse kaasus* – RK [5-20-6](#)

Erinõuded karistusõiguses, *res judicata*

- ◆ PS § 23 – karistusnormide tagasiulatuva kehtivuse keeld (ka KarS § 2 lg 1)
- ◆ Karistusõiguse määratletuse põhimõte – RK [3-1-1-5-16](#) p 7 – *Kas me ise täna täpselt teame, millised tegevused on VV korralduste alusel keelatud?* – [Paloma Krõõt Tupay artikkel](#)
- ◆ *Res judicata*
  - ◆ PS järelevalve kohtuotsuse mõju – [3-3-1-35-15](#)
  - ◆ Õigusemõistmisega tekitatud kahju – [3-3-1-70-15](#)
  - ◆ [Elatise muutmise kord](#) – mis oleksid valikud?

TALLINNA
HALDUSKOHUS

Lisateemad

Maksud, PS § 113

- ◆ Maks - avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks vajaliku tulu saamiseks maksumaksjale pandud ilma otsese vastutasuta vaieldamatult täitmisele kuuluv rahaline kohustus. Taastuenergia tasu – ühel kindlal eesmärgil.
- ◆ Lõiv - riigi poolt tehtava konkreetse toimingu kulutuste hüvitamine toimingust huvitatud isiku poolt. Taastuenergia tasu – ei saa vastusooritust ega hüve.
- ◆ Koormis (mitterahaline kohustus), trahv (sanktsioon), sundkindlustuse makse (kindlustatus riskide vastu, vt ka [3-4-1-17-16](#) – sellise süsteemi korral on RK otsustusõigust vähendanud, erinevalt maksust).
- ◆ Ka seaduse alusel äriühingu kogutav makse võib olla avalik-õiguslik nõue, s.o PS §-s 113 nimetamata avalik-õiguslik rahaline kohustus *sui generis*. – [3-2-1-71-14](#)
- ◆ Vt analoogselt maksuintressi kohta RK [3-4-1-15-16](#) – kuigi §-s 113 nimetamata, peab vastama PS nõuetele.

Maksud, PS § 113

- ◆ Maksusuhte elemendid - maksumaksja, maksuobjekt, maksumäär, maksu saaja, maksu tasumise kord ja tähtpäev – peavad olema seaduses. – RK [3-3-1-48-16](#) sh kuna kohtulik kontroll on piiratud (RK [3-4-1-5-17](#)).
- ◆ Kohaliku maksu korral (PS § 157 lg 2) peab olema sätestatud maksu objekt, maksumaksja ja maksu saaja.
- ◆ Tasusüsteem kui avalik-õiguslik kohustus – [2-15-17249](#) (täitesüsteemi loomine)
  - ◆ Riik ei vabane vastutusest süsteemi toimimise eest.
  - ◆ Tasude ristsubsideerimine on lubatav (vrdl riigilõiv).
  - ◆ Konkreetsetes asjas kaalus nõutava tasu suurus üles nii täiturite kui ka võlgnike motiveerimise, samuti suurema töömahu, kulu ja riski suurema tasu korral.

Rahvastikuregister

- ◆ *Kas isikul on põhiõigus olla kättesaamatu?*
- ◆ RK [5-18-7](#): Registrisse kantud andmete õigsust eeldatakse ning avalik-õigusliku ülesande täitmisel on registriandmetest lähtumine kohustuslik. KOV peab osutama teenuseid vaidneile registrijärgsetele elanikele, kes ka tegelikult selle omavalitsuse territooriumil elavad.
- ◆ RK [3-4-1-11-10](#) – Tallinna sünnitoetus
- ◆ RK [5-19-15](#) - RRS ei piira liikumisvabadust ega õigust vabalt valida elukohta
- ◆ RK [5-21-12](#) – KOV peab kontrollima isiku elukohaandmete õigsust elukohateate saamisel, samuti järelevalve võimalus.
- ◆ I ja II astme praktika - Ka koolikohtade andmisel ei kontrollita RR andmete õigsust.